

Ekokoti-hankkeen päätöstilaisuus ja paneelikeskustelu 20.11.2014

Tilaisuuden yhteenveto

Toimittanut Marja Salo, Suomen ympäristökeskus (etunimi.sukunimi@ymparisto.fi)
12.1.2015

Sisällysluettelo

Mikä Ekokoti-hanke?	2
Tilaisuuden ohjelma	2
Yhteenveto keskustelusta	3
Osallistujien palaute tilaisuudesta	7
Tilaisuuden osallistujat	9

Liitteet:

Ekokoti esittelykalvot (Ekokoti_alustus_2014_11_20.pdf)
Ohjauskeinokeskustelun alustuskalvot (Ekokoti_ohjauskeinot_alustus_2014_11_20.pdf)
Kommenttipuheenvuoron kalvot (Ekokoti_kommentti_2014_11_20.pdf)

Mikä Ekokoti-hanke?

Ekotehokkuutta kotitalouksien arkeen ja muutostilanteisiin (Ekokoti) oli Suomen ympäristökeskuksen, Ekokumppanit Oy:n, Ekoleima Ay:n, Suomen ympäristöopisto SYKLIn ja Valonian yhteinen hanke, joka toteutettiin vuosina 2013-2014. Hankkeen ydinkysymys oli: Miten kotitaloudet saadaan vähentämään oman toimintansa, erityisesti asumisen ilmastovaikutuksia? Tähän kehitettiin ja kokeiltiin toimintamalleja sekä arjen kulutusvalintojen (asuminen, liikkuminen, ruoka, tavaroiden ja palveluiden kulutus) ilmastovaikutusten hillitsemiseksi että laadukkaiden energiaremonttien vauhdittamiseksi. Ekokoti hankkeen tuloksia: www.syke.fi/ekokoti

Ekokoti-hanke oli yksi kahdeksasta kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelman (KULTU) kokeiluhankkeista. Ohjelmalla tavoitellaan: energiaviisasta ja mukavaa asumista; laadukasta ruokaa, jota ei haaskata; sujuvaa ja vähän kuormittavaa liikkumista. Ohjelma luo mahdollisuuksia vihreälle taloudelle ja työpaikkojen syntymiselle ja samalla vähentää niin kotien kuin julkisen sektorin ympäristöhaittoja ja kasvihuonekaasupäästöjä. Ohjelman kokeiluhankkeet luovat uusia toimintatapoja ja ratkaisuja liikkumiseen, asumiseen ja ruokailuun. Ekokoti-hanketta rahoittaa ympäristöministeriö.

Tilaisuuden ohjelma

Aika: 20.11. klo 8.45 - 12.30

Paikka: SYKE, Mechelininkatu 34 a, Helsinki

Ohjelma

8:45-9:00 Kahvitarjoilu

9:00-9:20 Tilaisuuden avaus ja hankkeen esittely

9:20-10:20 Paneelikeskustelu: Miten koulutus ja neuvonta tukevat kestäväää asumista ja arkea?

Tauko

10:30-11:30 Paneelikeskustelu: Miten ohjauskeinoilla voidaan edistää energiatehokasta ja laadukasta asumista?

11:30-12:00 Kommenttipuheenvuoro, tutkimus professori Eva Heiskanen, Kuluttajatutkimuskeskus

12:00-12:30 Keskustelu ja johtopäätökset

Yhteenveto keskustelusta

Ryhmäpäällikkö Ari Nissinen SYKEstä toimi tilaisuuden puheenjohtajana ja avasi tilaisuuden. Avauksessa Nissinen nosti kansainvälisen ilmastopaneelin (IPCC) raportista maininnan kulutuksen roolista ilmastomuutoksen hillitsemisessä.

Projektipäällikkö Marja Salo SYKEstä esitteli lyhyesti hankkeen taustaa, toimia ja tuloksia.

Paneelikeskustelu, koulutus ja neuvonta

Paneelin puheenjohtajana toimi neuvotteleva virkamies Taina Nikula ympäristöministeriöstä.

Panelistit:

- Koulutusjohtaja Pertti Huhtanen, Kiinko
- Kehityspäällikkö Heikki Kauranen, Isännöintiliitto
- Energia-asiantuntija Visa Koivu, Espoon kaupunki
- Tutkimusvastaava Minna Kuusela, Työtehoseura
- Yksikönpäällikkö Päivi Laitila, Motiva
- Teollisuusneuvos, Timo Ritonummi, työ- ja elinkeinoministeriö

Nikula esitteli osallistujat ja avasi keskustelun kysymällä yleisöltä ja panelisteilta, kuinka moni on jo laskenut hiilijalanjälkensä ilmastodieetti.fi -laskurilla. Tulos näytettiin nostamalla ilmaan joko myönteinen vihreä lappu tai ei-vastausta tarkoittava punainen lappu. Reilusti yli puolet ilmoitti laskeneensa hiilijalanjälkensä.

Emilia Olkanen Ekokumppanit Oy:stä alusti **taloyhtiöiden energianhallintaan liittyviä kysymyksiä**. Hankkeessa hyödynnettiin ja kehitettiin Motivan aikoinaan kehittämää energiaeksperttimallia. Täydentävänä elementtinä koulutuksiin otettiin tietoa energiakorjauksista. Uusia ekspertejä koulutettiin Tampereen seudun taloyhtiöihin noin 70. Isännöitsijät kokivat, että eksperteistä on hyötyä. Emilian mukaan olisi suositeltavaa, että jokaisen taloyhtiön hallituksen jäsenistä löytyisi energiaekspertti.

Kysymys panelisteille: Onko energiaeksperttitoiminnalle tilausta ja tarvetta, pitäisikö tätä monistaa?

Energiaeksperttimalli nähtiin tuloksellisena, ekspertit ovat lähellä asukkaiden arkea. Siinä missä isännöitsijät saattavat vaihtua, ekspertti voi tuntea yhtiön asiat pitkältä ajalta. Vastuunjaot ja tehtävät tulee tehdä selväksi kaikille osapuolille, pelisäännöt on sovittava yhtiökokouksessa. Energiaekspertti on maallikko, jonka tehtävänä on pitää energia-asioita agendalla, mutta varsinainen hankesuunnittelu ja teknisten järjestelmien säädöt ovat ammattilaisten vastuulla. Esitettiin myös malli, jossa isännöitsijä ottaisi nykyistä aktiivisemmän roolin energia-asioissa. Voisiko tästä syntyä uudenlaista liiketoimintaa? Jos energiaekspertti on vapaaehtoinen maallikko, on muistettava myös aktiivien jaksaminen, jotta toiminta on pysyvää. Eksperttitoiminnan aktiivinen kehittäminen ja laajentaminen vaatisi valtakunnallista koordinaatiota. Joissain taloyhtiöissä kyse on laajemmin ympäristö- kuin energiaekspertistä, aktiivin kiinnostuksen mukaan. Ympäristöekspertti voisi laaja-alaisesti edistää kestäväää asumista ja kuluttamista.

Eeva Hämeenoja SYKL:stä esitteli **energiapalvelukoulutusohjelman ja energiaremonttikartoitus -liiketoimintamallin**. Aluksi kartoitettiin millaista ympäristöosaamista kentällä tarvitaan. Havaittiin, että omakotiasujan on vaikea löytää puolueetonta neuvoa juuri omaan kohteeseensa. Kehitettiin jatkokoulutus alan pätevyyden jo omaaville ja liiketoimintamalli palvelulle.

Asiantuntija käy kohteessa ja työvälineiden avulla muodostetaan kolme vaihtoehtoa kustannuslaskelmineen.

Kysymys yleisölle, olisitteko valmis maksamaan 500 omakotitalon energiaremonttikartoituksesta? Yli puolet vastasi kyllä.

Panelistit jatkoivat **keskustelua koulutusohjelmasta ja palvelumallista**. Keskusteltiin markkinoilla jo olevien tuotteiden (energiatodistus, kuntoarvio) roolista suhteessa esitettyyn palveluun. Energiatodistusten hinta- ja laatuhaarukka on laaja. Niissä ei usein paneuduta tarkemmin korjausehdotuksiin. Motiva on kartoittanut ympäristöministeriön toimeksiannosta mm. todistuksen hintaa. Keskustelussa havaittiin, että ammattilaistenkaan ei ole helppoa pysyä mukana keskustelussa, jossa vilisee eri palvelu- ja asiantuntijanimikkeitä. Miten tavallinen kuluttaja erottaa, kuka on oikea ja riittävän asiantuntemuksen omaava henkilö kuhunkin tehtävään? Pitäisi olla virallinen nettisivu, jolta kuluttaja voisi tarkistaa erilaiset pätevyydet. Energiatodistus hankitaan usein vasta kun sitä tarvitaan, eli kiinteistön myynnin yhteydessä. Sen sijaan energiaremonttikartoituspalvelu auttaa erityisesti niitä, jotka jatkavat itse asumista ja haluavat pitää kiinteistön kunnossa. Energiatodistus syntyy palvelun "sivutuotteena", vaikka painopiste on toimenpiteiden arvioinnissa. Keskusteltiin siitä, kuka on puolueeton asiantuntija ja millaista neuvontaa lyhyen konsultaatiokäynnin perusteella voidaan antaa? Kentältä on saatu palvelusta positiivista palautetta. Myös Suomen luonnonsuojeluliiton Negawatti-hankkeessa saavutettiin neuvonnalla ja pienillä toimilla merkittäviä säästöjä.

Martina Uotinen Valoniasta esitteli hankkeessa **kotitalouksissa tehtyjä kulutusmittauksia** (sähkö, autoilu), nettikäyttöliittymää ja kuinka neuvonta tukee tiedon muuttamista toiminnaksi. Netistä ei saa yhtä **räätälöityä neuvontaa ja tukea**. Neuvoja opastaa kiinnittämään huomiota keskeisiin asioihin.

Kysymys panelisteille: Miten tällainen konsepti voisi toimia jatkossa, miten mittaus ja neuvonta voidaan yhdistää?

Suomi on edelläkävijä etäluettavissa mittareissa. Tämän tyyppisen hyvin tarkan tiedon perusteella päästään konkreettiselle tasolle, esim. mihin energiaa todellisuudessa kuluu. Tietoa täytyy kuitenkin analysoida ja konkretisoida. Reaaliaikaista tietoa myös pidetään luotettavana. Oivallukset johtavat käytännön muutoksiin. Neuvontaa ja työkaluja pidettiin tärkeänä, mutta ne eivät ole ilmaisia. **Tiedon avulla ihmiset voivat hallita kokonaiskulutusta**. Jos en ole valmis esimerkiksi vähentämään saunomista, voin miettiä missä muussa säästäisin. Miten pelillisiä elementtejä voitaisiin hyödyntää tällaisissa konsepteissa?

Marja Salo SYKEstä kertoi hankkeen kokemuksista **Ilmastodieetti laskurin** käytöstä kansalaisten kanssa ja sen markkinoinnista eri kohderyhmille. Ilmastodieetin kaltaiset työkalut kiinnostavat ihmisiä, jotka ovat jo jossain määrin motivoituneita tekemään muutoksia. Kiinnostusta on tarvittaessa heräteltävä kevyemmillä ja tarkemmin kohdistetuilla viestintätoimilla.

Kysymykset panelisteille: Herättävätkö laskurit kiinnostuksen? Johtavatko ne muutokseen?

Kohderyhmien erityispiirteet tulee huomioida. Esim. insinöörit tykkäävät kulutuskäyristä mutta kaikkia ne eivät sykähdytä. On myös **ihmisiä, jotka mittaroivat ahkerasti** hyvinvointiinsa ja esim. liikuntaan liittyviä asioita. Tietoa pitää saada helposti ja energia-asiat ym. pitäisi integroida sujuvasti arkeen. Miten tiedon tulee näkyä reaalielämässä. Aikuisia motivoi raha, mutta lapsilla ja nuorilla on myös toisenlaisia motiiveja. Keskustelussa myös todettiin, että aikuisten tulee toimia

nyt, seuraavien sukupolvien tuoman muutoksen odottaminen on liian hidasta. Kuluttajia hämmentää se, että laskurit antavat erilaisia asioita, ja pitäisikin kommunikoida mistä ja miten tulokset kertovat, jotta tätä hämmennystä voidaan vähentää. Raha ja säästö eivät välttämättä ole suoraviivaisia motivaattoreita ympäristöasioihin. Esim. säästä rahaa asentamalla lämpöpumppu ja lennä säästöllä Thaimaahan, mikä on tämän kokonaisvaikutus?

Yleisöäänestys: Teittekö jotain laskurin perusteella? Aika harva vastasi muuttaneensa toimiaan tulosten perusteella.

Paneelikeskustelu ohjauskeinoista

Paneelin puheenjohtajana toimi yliarkkitehti Harri Hakaste ympäristöministeriöstä.

Panelistit:

- Yksikönjohtaja Juha Honkatukia, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- Toimitusjohtaja Harri Kaipainen, Insinööritoimisto HTTC Oy
- Rakennusneuvos Aila Korpivaara, ympäristöministeriö
- Edunvalvonta- ja viestintäpäällikkö Olli-Pekka Laine, Omakotiliitto
- Ryhmäpäällikkö Ari Nissinen, Suomen ympäristökeskus SYKE
- Kehittämisarkkitehti Sampo Vallius, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA

Emilia Olkanen ja Raimo Lilja alustivat keskustelua, alustus liitteenä.

Energiatodistukseen liittyviä esitelmän kommentteja pidettiin hyvinä, todistuksen tulisi olla mahdollisimman havainnollinen. Todistuksella ei ehkä tällä hetkellä ole niin hyvää ohjaavaa vaikutusta kuin sillä voisi olla. Kuntotarkastuksen ja energiatodistuksen tekemistä samanaikaisesti pidettiin tärkeänä. Energiatodistusta tulisi voida käyttää enemmän vertailuun kohteen sisällä eri energiaremonttivaihtoehtojen välillä, eli kuinka tietyt toimet parantaisivat talon energialuokkaa. Toisaalta muistutettiin, että EPBD-direktiivi määrittelee reunaehdot energiatodistukselle, joten kansallista kehittämistyötä on mahdollista tehdä vain rajallisesti. Energiatodistuksen laatijan näkökulmasta kyseessä on tuote, jonka hinta on poljettu alas, ja siksi tarkempi energiansäästövaihtoihin perustuva **energiaremonttikartoitus -palvelutuote** on yrityksen näkökulmasta kiinnostava. Myös talon huoltokirjan pohjalta kannattaisi pyrkiä kehittämään liiketoimintaa ja omistajan näkökulmasta suunnitelmallista kiinteistönpitoa.

Rakennuskannan ylläpito on keskeisessä roolissa kasvihuonekaasupäästöjen hillitsemisessä. Kansantaloudellisesti rakennuskanta ja sen kunto on tärkeä, sillä se muodostaa merkittävän osuuden kotitalouksien varallisuudesta. Rakennuskannan kehittäminen edellyttää kiinteistöjen omistajille suunnattuja porkkanoita. Korjausten riskeistä keskusteltiin myös Energiatehokkuutta lisääviä korjauksia edellytetään vain muiden toimien yhteydessä. Asiantuntevan suunnittelijan käyttäminen pienentää riskejä.

Rakennusvalvonnan rooli nähtiin keskeisenä myös korjausrakentamisen ohjauksessa. Oulussa rakennusvalvonta on menestyksellisesti järjestänyt rakennusluvan hakijoille yhteistilaisuuksia, olisiko vastaava sovellettavissa myös korjausrakentamiseen? Kiinteistönpidon pitäisi olla suunnitelmallista ja pitkäjänteistä. Tässä suhteessa pientalot ja asunto-osaakeyhtiöt toimivat usein eri tavoin, tähän vaikuttaa myös erilainen päätöksentekomekaniikka. Säädösohjaus herätti myös keskustelua, asetetaanko sillä minimitaso vai kunnianhimoisempi taso? Ihmiset eivät toimi kovin rationaalisesti tai pitkäjänteisesti, siksi **säädösohjaus** on tärkeä. Säädösohjauksessa on huomioitava tasa-arvo ja kustannusten kohtuullisuus heikossa taloudellisessa asemassa oleville

omistajille ja asukkailla erityisesti kohteissa, joiden markkina-arvo on pieni. Julkiset resurssit ovat kuitenkin niukat.

Informaatio-ohjauksella on paikkansa erityisesti taitekohdissa kuten pientalon omistajavaihdoksissa. Tiedolle on tarvetta, sillä asukkaat ja omistajat eivät ole rakentamisen ja kiinteistönpidon ammattilaisia. VATT tutkii parhaillaan talousasioihin liittyvän informaatio-ohjauksen vaikuttavuutta. Käsitteet ja pätevydet voivat olla hankalia hahmottaa: kuinka asiakas voi luottaa saavansa osaavan asiantuntijan käyttöön? Lisäksi tekninen pätevyys ei vielä takaa osaamista ympäristönäkökulmasta. Rakennusalan koulutuksessa ympäristöasiat eivät tunnu kuuluvan kenenkään tontille, siksi täydennyskoulutusohjelmat ovat tarpeen. Älyteknologian kehitys voi tuoda mahdollisuuksia myös asumisen puolelle (vrt. autot).

Raha on hyvä motivaattori mutta aina ihmiset eivät toimi, kuten olisi taloudellisesti järkevää. **Taloudellisia ohjauskeinoja** suunniteltaessa on otettava huomioon taloudellisesti heikossa asemassa olevien maksukyky - esimerkiksi kotitalousvähennys ei auta jos ei ole tuloa mistä vähentää. Energiansäästöön liittyvien ohjaustoimenpiteiden toteutuminen käytännössä ei usein vastaa etukäteen tehtyjä arvioita: johtuuko tämä takaisinmaksuaikojen virheellisestä laskennasta, informaation puutteesta vai mistä. Kyse on rahan lisäksi totumuksista ja asenteista, esimerkiksi autoiluun liittyvät kustannukset kuten vuosihuollot ovat monille itsestäänselvyksiä, mutta vastaava summa asunnon remontin suunnittelutyössä herättää tunteita. Alustuksessa ehdotettiin kotitalousvähennyksen ulottamista suunnittelutyöhön. Kotitalousvähennyksen laajentamiselle ei ole tiedossa periaatteellista estettä, mutta kohdentaminen tiettyihin palveluihin on haasteellista. Kustannuksen yhteydessä keskusteltiin myös käyttövedestä ja kulutukseen perustuvasta laskutuksesta. Ongelmiksi mainittiin seurannasta, kalibroinnista ja laskutuksesta aiheutuvat kulut, vanhojen mittareiden epäluotettavuus ja vuokran sekä vesimaksun ulosottokelpoisuus (vuokra on, mutta vesimaksu ei). Maksu kulutuksen mukaan on itsestään selvää monilla elämänalueilla, miksi asuminen olisi poikkeus?

Kommenttipuheenvuoro, tutkimusprofessori Eva Heiskanen

Heiskasen diaesitys on liitteenä. Päätöstilaisuus ja aktiivinen keskustelu osoittaa, että työssä on päästy kiinni tärkeisiin asioihin. Miksi tietoisuus ei välttämättä johda toimintaan? Ovatko valinnat oikeastaan valintoja? Toiminta on harvoin tarkoituksellista ja tietoista. Toimintaympäristö, tilanne, rutiinit, opittu käyttäytyminen ohjaavat toimintaamme. Kukaan ei opi kaupassakäyntiäkään ravitsemustieteen oppikirjasta. Tällä hetkellä toimintaympäristö kertoo meille, että energia ja luonnonvarat ovat halpoja ja niitä voi tuhлата.

Parempi valinta-arkkitehtuuri, kuten kassalle hedelmiä karkkien sijaan. Pienet lautaset ja ruokajäte vähenee. Mitä ovat vastaavat sovellukset asumisessa? Jos ihmiset eivät osaa käyttää taloja oikein, kuinka talot voisivat jatkossa olla sellaisia että ihmiset osaa niitä käyttää.

Tarvitaanko neuvontaa? Joka paikkaan ei löydy neuvojaa. Tarvitaan myös ihmisten omaehtoista asiantuntemusta ja toimintaa. Tuodaan myös tavallisen ihmisen näkökulmaa asiantuntijoille. Neuvonnan kautta voidaan luoda osallisuutta. Ihmiset toimivat järkevästi, kun he pystyvät jäsentämään maailmaa.

Hankkeessa on luotu osaamista eri puolille. Hyvä neuvonta tuottaa uusia keskustelunaloja. Tavallisten ihmisten keskinäisessä vuorovaikutuksessa harvoin puhutaan ilmastomuutoksesta, tämä asiantuntijoiden kannattaa muistaa. Palveluja ja uusia markkinoita tarvitaan. Huoma, että julkinen sektori on hankkijana merkittävänä. Voiko energiatehokkuus olla muutakin kuin menoerä?

Ympäristöministeriön kommentit, Harri Hakaste ja Taina Nikula

Ekokoti-hanke liittyy YM:n rakennetun ympäristön osaston (RYMO) töihin. Hankkeen ihmis- ja toimijälähtöinen tapa täydentää RYMON perinteisiä näkökulmia. Keskustelusta on nyt poimittu muistiin huomioita. Haastavaa on se, että säädösohjaus menee omaa polkuaan. Esimerkiksi EU asettaa tiettyjä reunaehtoja. Hyviä ideoita palvelujen osalta, palvelutarjontaa pitäisi pystyä kanavoimaan usean näkökulman kautta. Keskeistä on kokonaisvaltaisuus ja asiakkaan näkökulma. Haasteita ovat osaaminen ja kustannukset. Kotitalousvähennysasiaä pyritään viemään eteenpäin.

Kokeiluhankkeet ovat ympäristöhallinnon uusi toimintatapa, ja vaikuttavuutta tullaan tarkastellaan. Hankkeita on kannustettu ruohonjuuritasolle ja sinne menossa on onnistuttu.

Pitäisikö taloja mittaroida tarkemmin? Mitkä ovat sellaisia osia, jotka voidaan liiketoiminnallistaa? Hanke on osa kestävästä kulutuksen ja tuotannon KULTU-ohjelmaa, jota tehdään valtakunnallisella tasolla. Ohjelman seuranta on käynnissä, tämän hankkeen kokemuksia viedään myös sinne. On saatu signaaleja siitä, että kokeilutoimintaa pitäisi jatkaa ja siihen ohjattaisiin resursseja.

Osallistujien palaute tilaisuudesta

Lomakkeita palautettiin 22 kpl, tilaisuuteen osallistui 56 henkilöä.

Ekokoti-hankkeessa ja paneelissa kiinnostavinta oli

- kuulla käynnissä olevista samaan päämäärään tähtäävistä hankkeista keskitetysti.
- alustukset ja yleiskeskustelu.
- erittäin hyviä paneelikeskusteluja, hyvä, että niille annettiin riittävästi aikaa.
- paljon mielenkiintoisia ja tärkeitä asioita, vaikea eritellä yksityiskohtia.
- vesimittarit.
- keskustelu.
- erittäin hyvät keskustelut. Hyvää se, että puututaan asioihin, joilla laajemmat vaikutukset kuin vain pelkään laastarointiin. Hienoa, että näin korkeatasoiset asiantuntijat mukana.
- eri taustaisten, eri paikoista tulleiden ihmisten erilaiset näkemykset. Hyvä keskustelu.
- paneelit.
- keskustelu. Erilaiset näkemykset rikastavat keskustelua ja edesauttavat myös toimien suuntaamista ja sisältöä.
- energiaremontti
- vireä keskustelu energiaekspertistä!
- paneelikeskustelut.
- kuulla eri näkökulmia asumisen ekologisuuteen edustavien toimijoiden kokemuksia ja näkemyksiä.
- hankkeessa tuotetuista palveluista kuuleminen.
- mielenkiintoiset keskustelut paneelissa. Monipuoliset näkökannat eri tahoilta.
- laaja eri tahojen edustus tilaisuudessa.
- erittäin vilkas keskustelu, hyvät käytännölliset tarpeelliset hankkeet.
- useiden näkökulmien tuleminen esille ja myös riittävästi konkreettisia asioita.
- hyvät asiantuntijat oli saatu paneeleihin + hyvä kommenttipuheenvuoro (olisin mielellään kuunnellut lisää Evalta).
- palvelusuunnittelijan näkökulmasta huomioni kiinnitti asiakkaan/omakotiasujantermi-viidakoon, jossa he nyt ovat eko/energia -asioissa ja niitä tarjoavien ammattinimikkeissä. Energianeuvoja, energiasuunnittelija, ekoneuvoja, ekotreineri, energialaskija... HUH. Mikä nimi/termi vakuuttaa

on keskeistä nimiä määrittäessä. Pyrkimyksenä voisi pikemminkin olla, että kaikkeen koulutukseen sisältyy energia-asioiden huomiointi, ettei siis tarvita sille alueelle erikseen ammattilaisia.

Olisin kaivannut tilaisuudessa enemmän

- aikaa yleiskeskustelulle.
- olisi voinut olla vielä enemmän aikaa keskustelulle ja kysymyksille.
- keskustelu energiamittariasiantuntijoista.
- muutakin luonnonvarojen säästämistä kuin asumisen energiansäästöä. Liikkuminen, yleinen kuluttaminen ruokahävikki jäivät liian vähälle.
- keskustelu oli hyvää ja vilkasta, mutta se katkaistiin aivan liian lyhyeen.
- ehkä enemmän aikaa keskustelulle. Onko hankkeiden vaikuttavuutta arvioitu/tuloksia saatavilla? Arviointi yhtä tärkeä kuin hankkeen toteutus.
- keskustelua kuluttajamittauksista ja niiden kehittämisestä.
- selkeyttä keskustellun! Termit menivät iloisesti sekaisin.
- tasapainoisempaa osahankkeiden käsittelyä. Nyt viimeisiin jäi vähän aikaa, vaikka olisivat myös olleet kiinnostavia. Loppukeskusteluun olisi myös saanut olla enemmän aikaa.
- keskustelua muista kuin energiatehokkuuteen liittyvistä asioista.
- esimerkkejä tuloksista pilottihankkeista.
- tiivis aikataulu, syntyi hyvää keskustelua, jolle olisi voinut olla enemmän tilaa. TEM olisi saanut jäädä kuuntelemaan koko ajaksi.
- hankkeiden vaikuttavuuden arviointia
- liian vähän aikaa suunniteltu paneelikeskustelulle. Ohjelmaan olisi voinut rakentaa sisään enemmän löysää, josta ottaa kun kiinnostavaa keskustelua syntyi.

Terveiset hankkeen toteuttajille ja järjestäjille

- Pitäisi tehdä horisontaalista yhteistyötä muiden hankkeiden kanssa.
- Kiitos! Muistakaa viestiä tuloksista näkyvästi☺!
- Kiitos.
- Silloin kun halutaan muuttaa ihmisten käyttäytymistä, olisi hyvä ottaa kehittämiseen / hankkeisiin mukaan psykologinen tutkimus myös.
- Hyvä sessio! Varatkaa jatkossa enemmän aikaa kommenteille ja keskustelulle.
- Hyvä tilaisuus.
- Hyvä tilaisuus. Yleisö taisi koostua kuitenkin asian kanssa työssä toimivista. Laajempi kattaus esim. päättäjiä olisi hienoa saada mukaan. Todennäköisesti ei helppoa. Kiitos tilaisuudesta.
- Keskusteluun lisää aikaa, sieltä ne kehitysehdotukset nousee +kokemukset kentältä.
- Paneelikeskustelu – periaate seminaarissa tosi hyvä!
- Järjestelyt hyvät. Kiitos!
- Tärkeä ja ajassa kiinni oleva hanke! Toivottavasti poikii paljon konkreettisia parannuksia ja monipuolista yhteistyötä.
- Hankkeessa tutkittu erittäin ajankohtaisia, tärkeitä asioita liittyen koteihin. Toivottavasti tutkimustulokset johtavat käytännön toimiin.
- Toivottavasti saatte jalkautettua hankkeen tulokset käytäntöön.
- Kiitos erinomaisesta hankkeesta. ☺
- Olen kiinnostunut kuulemaan, miten hankkeen pohjalta aiotaan jatkaa? Menestystä!
- Muistutus eneneuvonta verkostosta olisi ollut paikallaan, koska puhuttiin kuitenkin siitä, että neuvonta verkosto tarvitaan Suomeen. (<http://www.eneuvonta.fi/>)
- Mukava, iloinen päivä puheenjohtaja/isäntä, punaiset/vihreät laput ja yhteiskysymykset -> hauska juttu!
- Paneeli synnytti hyvää keskustelua, mutta loppukeskustelu – mitä nyt jäi ihan liian lyhyeksi.

Tilaisuuden osallistajat

	Etunimi	Sukunimi	Yritys / Organisaatio
1	Ulla	Ala-Ketola	SYKE
2	Anne	Antman	Natur och Miljö
3	Marja	Eivola	Valonia
4	Harri	Hakaste	Ympäristöministeriö
5	Liisa	Harjula	Valonia
6	Henrietta	Hedborg	Kierrätyskeskus
7	Pirkko	Heikinheimo	ympäristöministeriö
8	Eva	Heiskanen	Kuluttajatutkimuskeskus
9	Kirsi-Leena	Helle	Ilmastoinfo / HSY
10	Juha	Honkatukia	VATT
11	Pertti	Huhtanen	Kiinko
12	Eeva	Hämeenoja	SYKLI
13	Jaana	Itälä-Laine	Valonia
14	Petri	Jaarto	Realia Management Oy
15	Juhani	Jyrkiäinen	Nuohousalan Keskusliitto
16	Harri	Kaipainen	Insinööritoimisto HTTC Oy
17	Heikki	Kauranen	Isännöintiliitto
18	Jarkko	Karjalainen	Pääkaupunkiseudun kuluttajien energianeuvonta
19	Teemu	Kettunen	HSY / Ilmastoinfo
20	Riitta	Kimari	ympäristöministeriö
21	Visa	Koivu	Espoon kaupunki
22	Panu	Kontio	SYKE
23	Aila	Korpivaara	Ympäristöministeriö
24	Asta	Kuosmanen	Marttaliitto
25	Minna	Kuusela	Työtehoseura
26	Sirkku	Laine	Ekokumppanit Oy
27	Olli-Pekka	Laine	Omakotiliitto
28	Päivi	Laitila	Motiva
29	Jere	Lehtomaan	WWF
30	Virpi	Liesimaa	SYKE
31	Raimo	Lilja	Ekoleima ay
32	Jarmo	Linjama	SYKE
33	Maija	Mattinen	Suomen ympäristökeskus
34	Irmeli	Mikkonen	Motiva Oy
35	Leena	Mikkonen-Young	HSY
36	Taina	Nikula	Ympäristöministeriö
37	Ari	Nissinen	SYKE
38	Lita	Norden	Elomatic Oy
39	Emilia	Olkanen	Ekokumppanit Oy
40	Mia	O'Neill	Suomen ympäristöopisto SYKLI
41	Meri	Pensamo	Ympäristöministeriö
42	Liisa	Poussa	Ympäristöministeriö
43	Maija	Poutiainen	Kierrätyskeskus
44	Timo	Ritonummi	Työ- ja elinkeinoministeriö
45	Risto	Saarikivi	Suomen luonnonsuojeluliitto

46 Timo	Saarinen	ymparistöministeriö
47 Marja	Salo	SYKE
48 Nikolas	Salomaa	nollaE Oy
49 Heli	Salonen	Elomatic Oy
50 Pasi	Solanto	Helsingin Energia
51 Helena	Suomela	HSL
52 Jyrki	Tenhunen	SYKE
53 Rauno	Tolonen	Helsingin Energia
54 Martina	Uotinen	VALONIA
55 Sampo	Vallius	ARA
56 Reija	Wihinen	Elokuun Tila / Suomen ammattijärjestäjät ry

Kodista ekokodiksi

Ekokoti-hankkeen päätöstilaisuus 20.11.2014

Projektiryhmä:

Suomen ympäristökeskus SYKE

Ekokumppanit Oy

Ekoleima Ay

Suomen ympäristöopisto SYKLI

Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja
energia-asioiden palvelukeskus Valonia

Yhteyshenkilö: Marja Salo etunimi.sukunimi@ymparisto.fi

Ympäristöministeriö rahoittaa hanketta, ja se on osa kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelman (KULTU) kokeiluhankkeita

Ohjelma

- 9:00–9:20 Tilaisuuden avaus ja hankkeen esittely
- 9:20–10:20 Paneelikeskustelu:
Miten koulutus ja neuvonta tukevat kestäväää asumista ja arkea?
- Tauko
- 10:30–11:30 Paneelikeskustelu:
Miten ohjauskeinoilla voidaan edistää energiatehokasta ja laadukasta asumista?
- 11:30–12:00 Kommenttipuheenvuoro,
tutkimusprofessori Eva Heiskanen, Kuluttajatutkimuskeskus
- 12:00–12:30 Keskustelu ja johtopäätökset

Ekokoti lyhyesti

Hankkeen kesto 1.1.2013 – 31.12.2014

Hankkeen toteuttajat:

- Suomen ympäristökeskus SYKE (koordinaattori)
- Ekoleima Ay
- Ekokumppanit Oy
- Suomen ympäristöopisto SYKLI
- Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus Valonia

Kenen kanssa työskentelimme:

- pilottikotitaloudet ja tavallisten ihmisten kohtaamiset erilaisissa tilaisuuksissa
- yritykset
- energia- ja kestävän kulutuksen neuvojat
- kansalaisjärjestöt
- opettajat

Ympäristöministeriö rahoittaa hanketta, ja se on osa kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelman (KULTU) kokeiluhankkeita

Tavoite

Kokeillaan toimintamalleja, jotka motivoivat ja auttavat kotitalouksia ja asunto-osakeyhtiöitä

- ilmastonmuutoksen hillinnässä,
- kestävän elämäntavan omaksumisessa ja
- energiaviisaiden korjausratkaisujen hyödyntämisessä.

Millaiset ohjauskeinot tukevat toimintamalleja?

Energiapalvelu ja -koulutus

15 koulutettua asiantuntijaa ja tehtyä energiaremonttikartoitusta, seuraava koulutus kevät 2015

Yritykselle

- Osaajien verkosto
- Liiketoimintamalli ja työkalut

Asiakkaalle

- Puolueeton asiantuntija
- Laskelmat kolmesta vaihtoehtoisesta toteutuksesta

Taloyhtiöiden energiahallinta

- 70 uutta energiaeksperttiä Tampereen seudulle
- Toteutuneet säästöt selviävät Energiatriathlonissa
- Energiakartoituksia taloyhtiöissä

Kuinka ohjauskeinot voivat tukea energiatehokasta asumista?

- Informaatio-ohjaus
- Lainsäädäntö
- Koulutus ja osaaminen
- Taloudelliset ohjauskeinot

Mittaus ja neuvonta

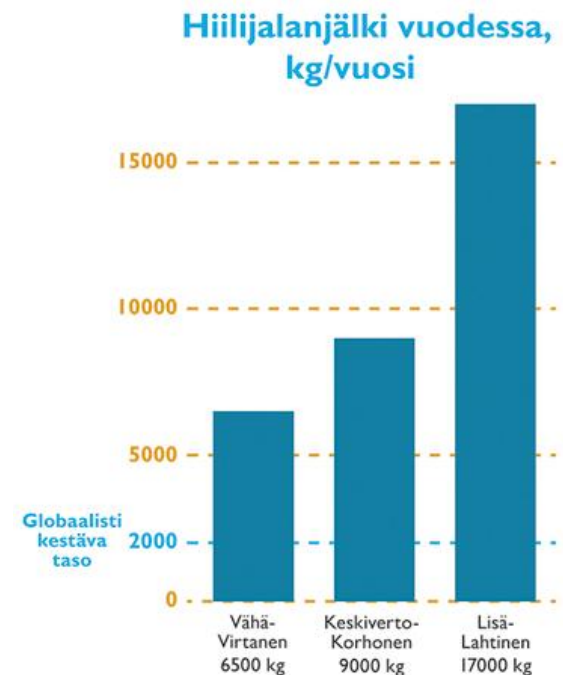
- Mittausta ja neuvontaa 18 kotitaloudessa
 - Mittaukset koottu yhteen käyttöliittymään
 - Neuvoja auttoi kiinnittämään huomion tärkeimpiin tekijöihin
 - Osallistujat innostuivat selvittämään itse lisää
 - Kuka voisi toimia ekotreinerinä?

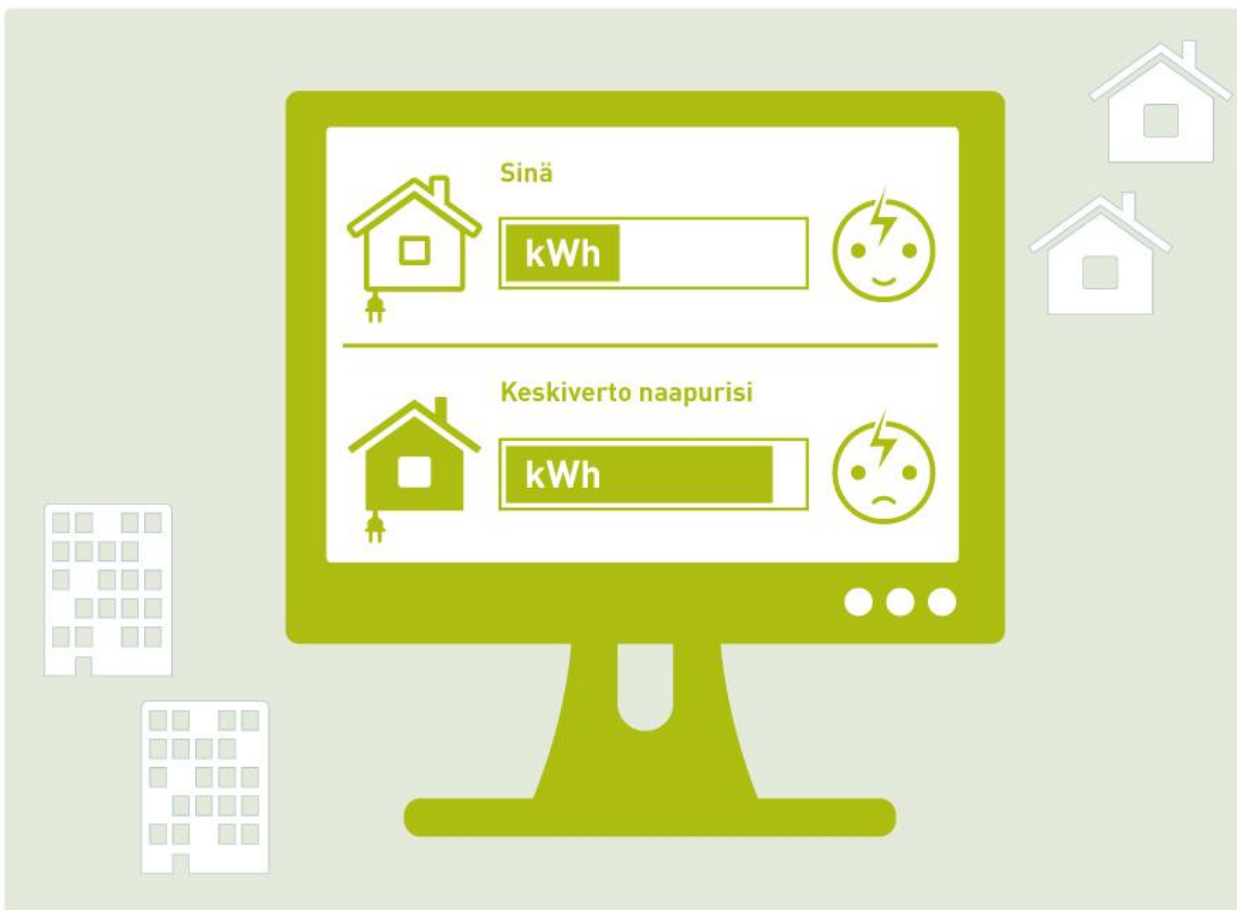
Nettityökalut

Ilmastodieetti hiilijalanjälkilaskuria on käytetty yli 70 000 kertaa

- Selventää suuruusluokkia
- Huomioi henkilökohtaisia valintoja ja antaa palautetta niiden perusteella
- Markkinoitu suoraan kansalaisille ja tärkeille ”välittäjille” kuten kansalaisjärjestöille ja opettajille
- Parannettu versio julkaistu 2013

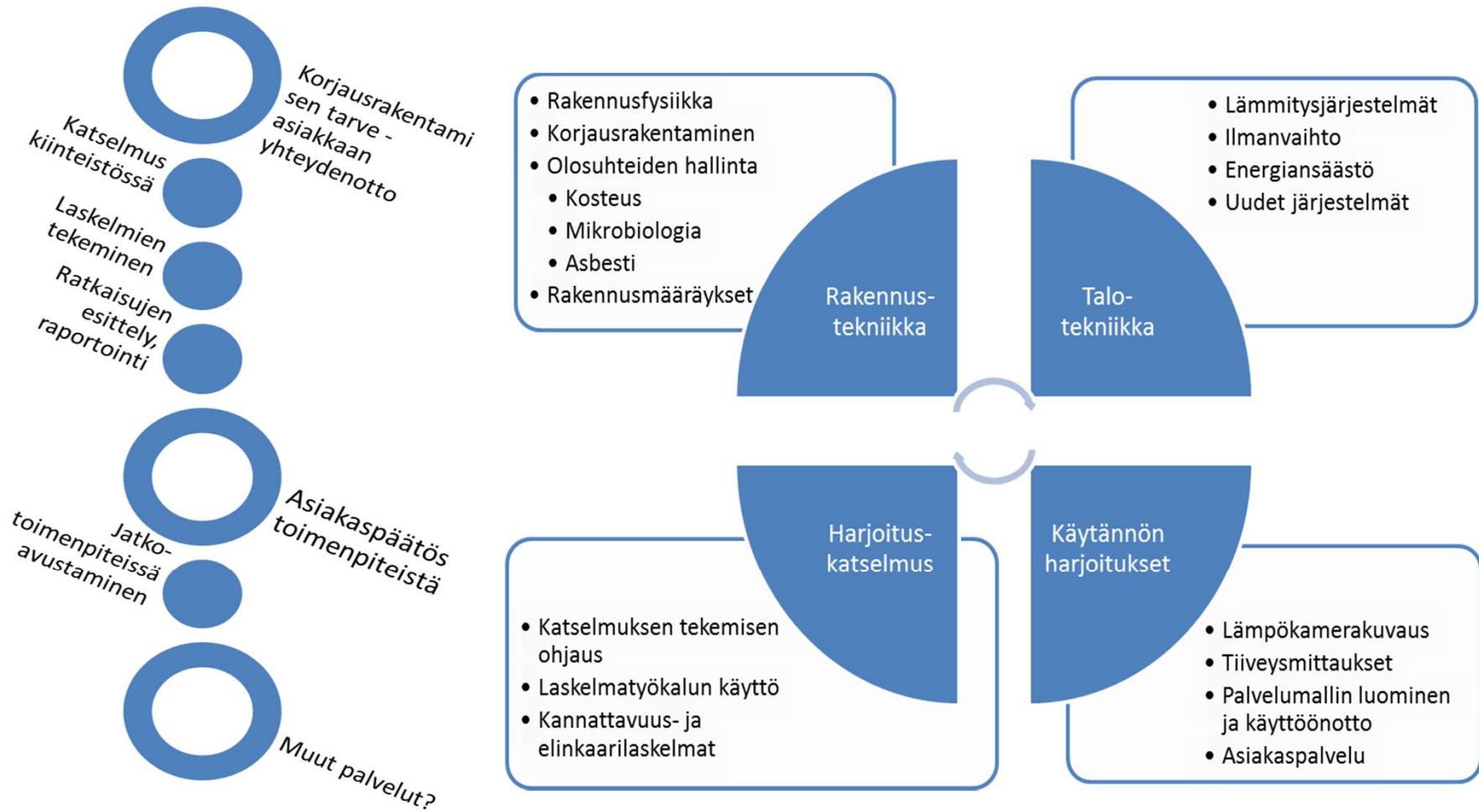
Joko sinä olet laskenut hiilijalanjälkesi?

Taloyhtiöiden energiahallinta

Energiapalvelu ja -koulutus

Nettityökalut

Ilmastodieetti.fi

Laske ilmastovaikutuksesi ja aloita Ilmastodieetti!

Ilmastodieetti on työkalu kasvihuonekaasupäästöjen seuraamiseen ja vähentämiseen.

Astu puntariin ja laske ilmastopainosi

Maksaisitko omakotitalon energiaremonttikartoituksesta?

Pientalojen energiaremontit ja taloyhtiöiden energiahallinta

Miten parantaa ohjauskeinoja?

Ekokoti-hankkeen päätösseminaari 20.11.2014

Emilia Olkanen, Ekokumppanit Oy

Raimo Lilja, Ekoleima Ay

Taloyhtiöiden energiahallinta

Haasteita

- Investointikyvyn ja –halun puute
- Kiinteistönpidon lyhytjänteisyys
- Energia- ja talousasioiden ymmärtämyksen puute
 - Energiansäästötoimien kannattavuus
 - Taloudellinen varautuminen remontteihin
- Palveluiden laatu vaihtelee: energiaselvitykset, hankesuunnittelu, laitemyyjät ja asentajat
- Paljon päätöksentekijöitä

Kuinka kannustaa taloyhtiöitä energiansäästötoimiin?

- Lainsäädäntö: korjausmääräykset
- Taloudelliset ohjauskeinot: korjausavustukset, kiinteistövero, avustukset selvitysten tekoon jne.
- Informointi: energiaeksperttitoiminnan, energiaselvitysten ja ammattilaispalveluiden markkinointi, tiedotuskampanjat
- Koulutus: energiaekspertti hallitukseen, ymmärtämys kustannuslaskennasta

Pientalojen energiaremontit

Haasteita

- Kotitalouksien taloudelliset esteet investoida remonttiin
- Laitemyyjät tarjoavat omaa tuotettaan – ei välttämättä optimaalista tai kokonaisvaltaista ratkaisua
- Suunnittelu- ja selvitystyö koetaan liian kalliiksi –tietoisuus elinkaarikustannuksista heikkoa
- Energiaremontissa tarvitaan sekä rakennustekniikan että lvi-alan osaamista (=kokonaisvaltaisen osaamisen puute?)

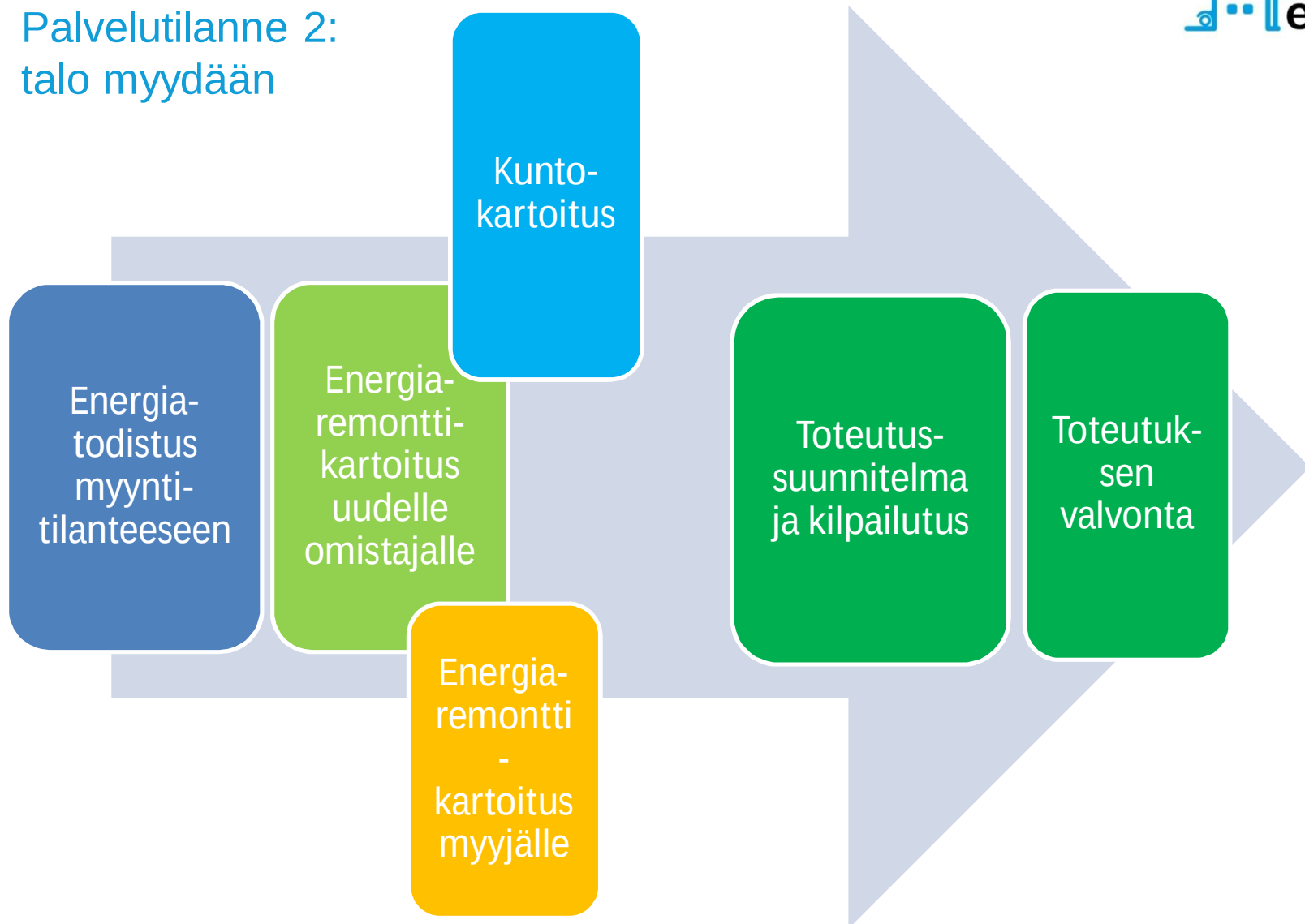
Palvelutilanne 1: talo remontoidaan omaan käyttöön

Energiaremontti-
kartoitus
(+ energiatodistus
nykytilanteesta)

et-laskelmat
rakennuslupa-
hakemukseen

Toteutus-suunnitelma
Kilpailutus &
toteutuksen valvonta

Palvelutilanne 2: talo myydään

Energiatodistuksen kehittäminen

- Näkyviin sekä laskennalliseen kulutukseen perustuva e-luku että ympäristövaikutuksilla painotettu e-luku
 - Ympäristöindikaattori voisi vaihtoehtoisesti olla CO₂ – päästönä
- Parannustoimenpiteiden erottaminen energiatodistuksesta erilliseksi lisäpalveluksi (=energiaremonttikartoitus)

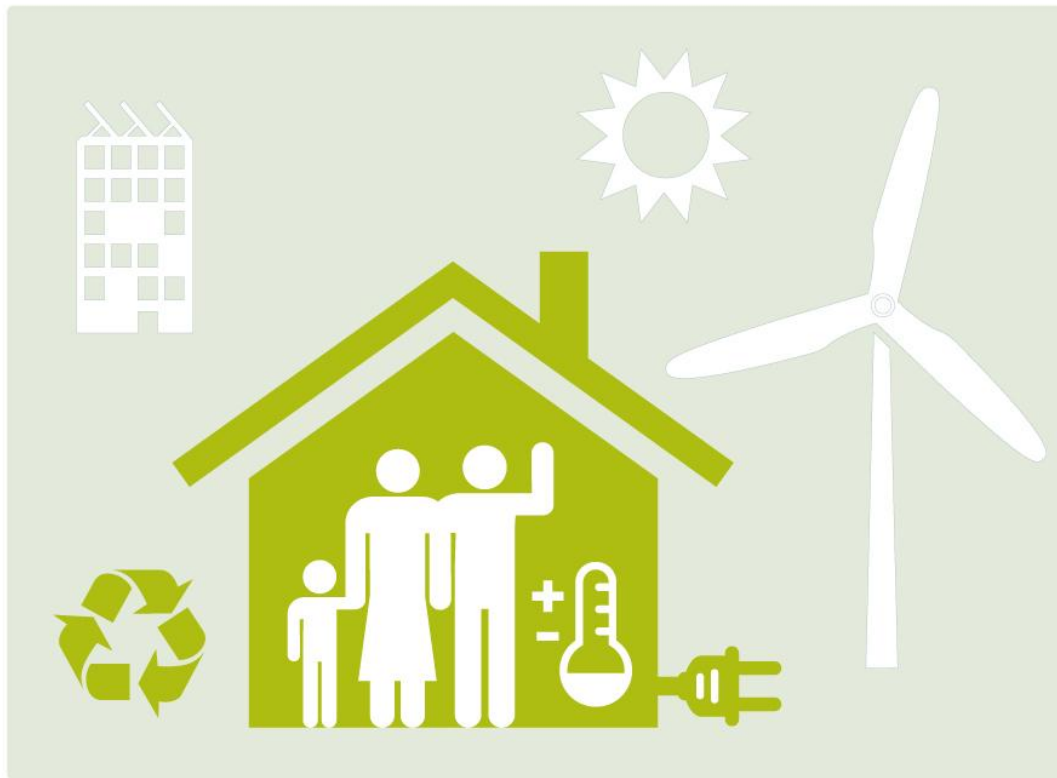
Energiaremonttien suunnittelijoiden koulutus ja synergia

- Koulutus ohjauskeinona: Ivi-osaamisen, rakennustekniikan ja rakennusterveyden näkökohtien yhdistäminen
- Rakennusvalvonnalta viestiä: teettäkää ensin hankesuunnitelma
- Ilmaisneuvonnan ja yksityisten palvelujen synergia
- Energiatehokkuussopimus ?(vrt. Kutteri-ohjelma)

Taloudelliset ohjauskeinot

- Kotitalousvähennys energia- ja kuntoselvityksiin!
- Vaihtoehto: Alv-kannan alennus kotitalouksille tarjottavassa suunnittelussa?
- Korjausavustukset; remonttilainat
- Ympäristöperusteinen energiaverotus
- + informaatio-ohjaus, rakennusmääräykset

Miten ohjauskeinoilla voidaan edistää energiatehokasta ja laadukasta asumista?

KODISTA EKOKODIKSI: Kommentteja Ekokoti-hankkeen päätyessä

Eva Heiskanen, Kuluttajatutkimuskeskus

Kommentteja Eko-kotihankkeen tuloksiin

1. tietoisuus $\neq$ toiminta
2. tarvitaanko perinteistä neuvontaa ja informaatio-ohjausta enää ollenkaan?
3. neuvonta ja osallisuus
4. neuvonta ja jaetut käytännöt
5. Miten Ekokodista eteenpäin?

Tietoisuus ≠ toiminta

Ympäristöön vaikuttava toiminta on

- ✓ harvoin tietoista tai tarkoituksellista
 - ✓ yleensä toimintaympäristön ja tilanteen seurausta
 - ✓ tapoihin ja rutiineihin nojaavaa
 - ✓ sosiaalisesti opittua ja jaettua
-
- ✓ vaikeaa muuttaa yksilötasolla – varsinkaan pysyvästi!

Toimintaa muutetaankin nyt valinta-arkkitehtuurien avulla

Last 3 Months Neighbor Comparison | You used **32% MORE** than your efficient neighbors.

* kWh: A 100-Watt bulb burning for 10 hours uses 1 kilowatt-hour.

HOW YOU'RE DOING:

Voidaanko ekokotiin & taloyhtiöön kehittää parempaa valinta-arkkitehtuuria?

- Ennen kaikkea uudisrakentamisen ja peruskorjauksen yhteydessä – käyttöönoton, käytön ja kunnossapidon merkitys korostuu
- Voidaanko lähestyä asiaa niin, ettei vain ”lyödä tiedolla päähän”
- Edellyttää, ettei ensin kehitetä tekniikkaa ja sitten kouluteta ihmisiä käyttämään sitä!

Laitekohtainen sähkölasku		
Kokonaiskulutus tammikuussa: 306 kWh		
Hinta veroinen: eur 50,15		
Kulutus laitteittain		
Laiteryhmä	kWh	eur
 Valaistus	61,2	10,04
 Kylälaitteet	47,8	8,12
 Televisio ja lisälaitteet	36,7	6,24
 Sähkokuus	27,5	4,67
 Pyykinpesu	12,2	2,07
 Liesi	18,4	3,13
 Sähköinen lattialämmitys	36,6	6,22
 Muut	65,7	11,17

Tarvitaanko neuvontaa?

- Kyllä, koska mistä löytyy joka tilanteeseen valistunut ”valinta-arkkitehti”?
- Kyllä, koska asiantuntijatkaan eivät aina tiedä, mikä on oikea valinta
- Kyllä, koska ohjauksen pitää olla legitiimiä

Neuvonta ei ole ainoastaan asiantuntijaviisauden välittämistä taviksille, vaan tavisnäkökulman välittämistä asiantuntijoille!

Neuvonta ja osallisuus

- Ihmiset toimivat järkevästi kun
 - he pystyvät jäsentämään ympäröivää maailmaa
 - he voivat osallistua (itselleen) mielekkäällä tavalla ympäröivään maailmaan
 - he pystyvät toimimaan kompetentisti

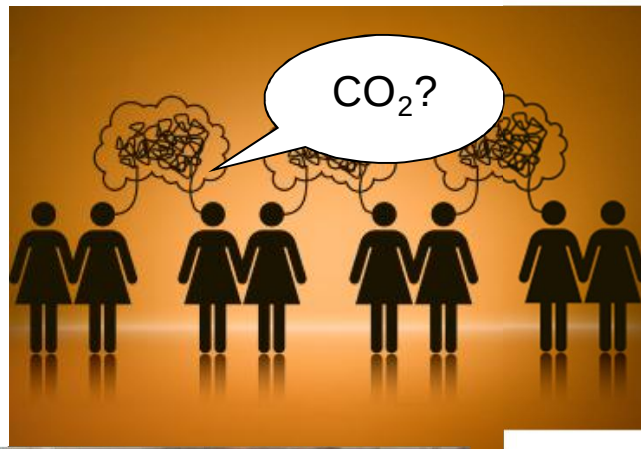
Kaplan & Kaplan (2009) Creating a larger role for environmental psychology: The Reasonable Person Model as an integrative framework. Journal of Environmental Psychology

Neuvonta ja jaetut käytännöt

- Käytännöt eivät ole pelkästään yksilöiden valintoja –eivätkä myöskään teknologisen kehityskulun väistämättömyyksiä
- Ne ovat yhteiskunnallisesti ”valittuja” ja perittyjä
- Uudet käytännöt edellyttävät uusia teknisiä ratkaisuja, uutta osaamista (eri paikoissa) ja uusia merkityksiä

Hyvä neuvonta tuottaa uusia keskustelun alustoja

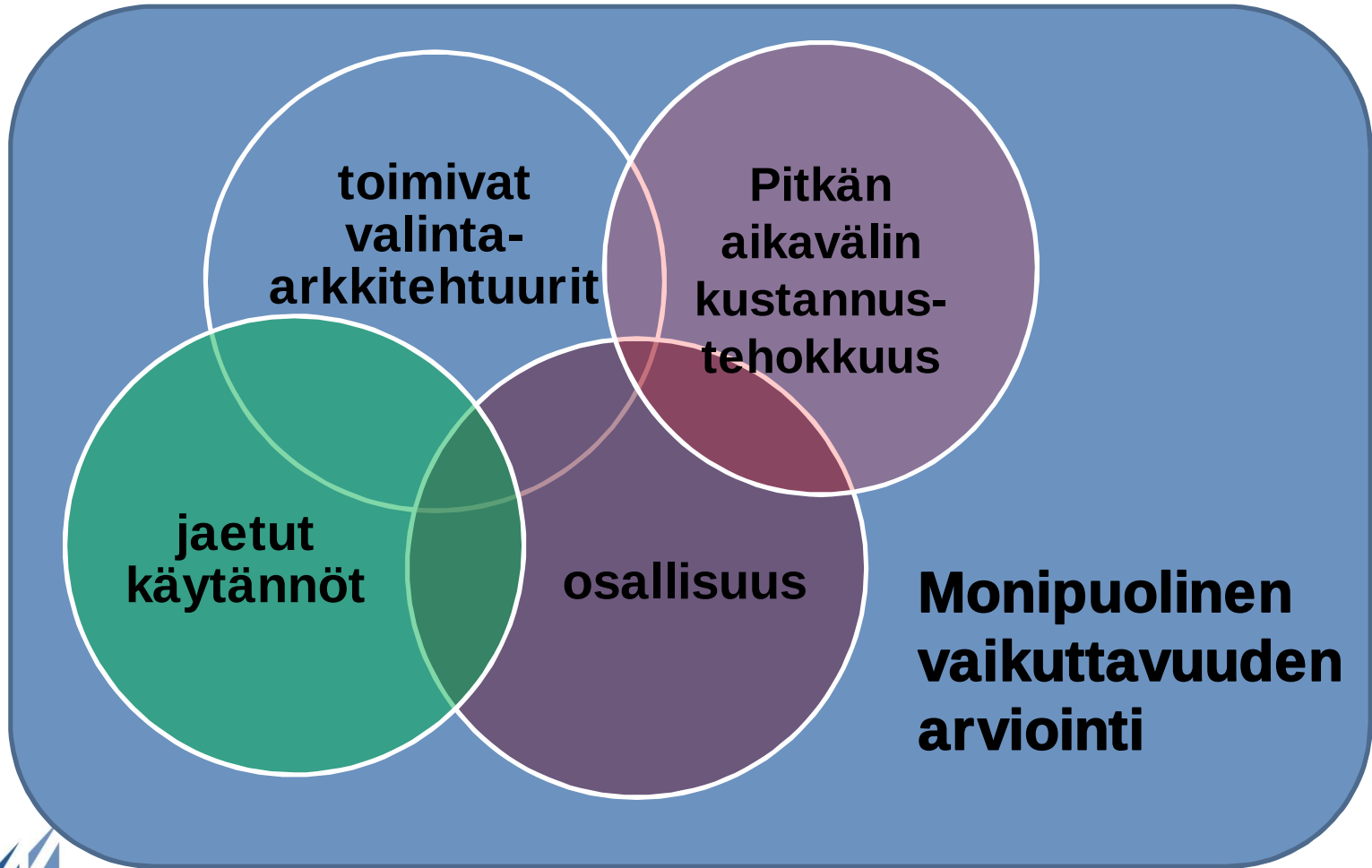

Kotitalouden, yrityksen, julkisen sektorin toimintaa

- Palveluja tarvitaan, uudet markkinat kehittyvät, mutta vanhoilla (julkisilla) palveluilla ja julkisella ohjauksella jatkossakin tärkeä rooli
- Jos tavoite hyvin selvillä, voi puristaa esiin palveluja (koulutus, hankintakilpailut)
- Voiko energiatehokkuuden tukeminen olla muutakin kuin menoerä?
- Esim. kuinka suuren yksityisen investoinnin tuki neuvontaan käynnistää?

Miten Ekokodista eteenpäin?

Kiitos hienosta hankkeesta!

eva.heiskanen@ncrc.fi

eva.heiskanen@iiee.lu.se